

Per 211/1905

1 0002706, 21

Gorici, 2. decembra 1905. Pečaj t.

ORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju. ←←←

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). MM

Nekoliko besed kmetškemu ženstvu.

„Žena podpira tri vogle pri hiši“, pravi slovenski pre-
govor. Ne bomo trdili, da je vsak pregovor vedno resničen,
reči pa moremo, da se ta pregovor našim kmetškim razmeram
popolnoma prilega in se ne dá zlahka ovreči. Če iščemo namreč
uzroke, zakaj propada danes toliko naših kmetij, pridemo v jako
mnogih slučajih do tega, da je bilo slabo gospodinjstvo, ki je
prouzročilo polom. Slaba gospodinja izpodmaknila je svojo
oporo in hiša je pala. Napačno bi bilo toraj, če bi vedno le
možu pripisovali krivdo, zakaj noče, pa noče priti do boljšega
kmetovanja. Ta se lahko trudi in muči, da bi se vzdržal na
površju, toda kaj mu pomaga, če ga žena pri tem povsod ovira
ali mu dela celo ravno nasprotno ter s tem podira, kar on zida.
Da je toraj dobra gospodinja kmetški hiši pravi blagor, o tem
ni dvoma. Kakšna pa bodi dobra gospodinja?

Naloga kmetške gospodinjje je popolnoma drugačna, nego
mestne gospodinjje. Ako ne prisili te poslednje revščina, ne
skrbi za drugo, nego za vzgojo otrok in za postrežbo družine.
Kmetška gospodinja mora pomagati pa tudi svojemu možu, ko

se ta bori za vsakdanji kruh. Osobito pripada nji vodstvo onih kmetjskih opravil, ki se vršijo na domu in blizu doma. Ta naloga je toraj bolj težka, nego jo ima meščanka. Žal pa, da je prišla na deželo med drugimi mestnimi razvadami tudi ta, da so pričele kmetjske gospodinje vedno bolj posnemati meščansko življenje. Gorjé našemu kmetijstvu, če bo šlo v tem oziru tako naprej, kakor je šlo zadnja desetletja. Mi nismo sicer za one, ki smatrajo svojo ženo za nekako sužnjo ter jo silijo h najtežjim opravilom, toda popolnoma smo tudi proti onim, ki mislijo, da je žena igrača ter jo imajo samo za zabavo. Kmetjski ženi ne pripada toraj samo delo okoli ognjišča, ampak njeno delo razširja se po celem dvoru in celo po vrtu. Posebno je izročeno v njeno oskrbo varstvo raznih pridelkov, reja domačih živali in izkoriščanje domačih pridelkov.

Da bo zamogla vršiti gospodinja to težko nalogo, treba je, da ima tudi potrebno zmožnost. Bogu bodi pa potoženo, da se naše ženstvo za vse drugo prej pobriga, nego za to, kako bi si to zmožnost pridobilo. Res je, da nimamo Slovenci še niti enega lista, kjer bi se mogle naše gospodinje učiti, kako se jim je ob raznih prilikah obnašati, toda tudi v gospodarskih listih bodo našle marsikaj, ki se prav njih tiče. Mlekarstvo, vrtnarstvo, prešičjereja, kolikor toliko tudi živinoreja, cvetličarstvo, uporaba sadja so predmeti, katere vodi na deželi večinoma žena. Toda te stvari so ji predolgočasne, ona bere rajši romane, novele, tragedije, kakor se imenujejo že taki spisi, ki dražijo pač človeško domišljijo, nimajo pa za praktično življenje nobenega pomena. Zato pa nima čestokrat naše ženstvo niti pojma o gospodinjstvu. Če povém, da poznam mlado gospodinjjo, ki je podložila koklji jajca svojih kokoši, katere niso videle še živ dan petelina, pa je dovolj rečeno.

Ženstvo naših večih posestnikov je navadno bolj podobno meščanskim damam nego kmeticam, zato se ne peča rado s priprostim delom. Ono se briga kvečemu v kuhinji in v sobah. Ženstvo majhnih posestnikov pa je pri nas na sploh sicer jako pridno na polju, premalo se pa briga za ono delo, ki pritiče prav za prav gospodinjji. Da dobimo pri nas premalo gospodinj v pravem kmetjskem pomenu, smo pa sami krivi, ker svojih deklet prav ne vzgojimo. Nekaterim dajemo preveč meščansko vzgojo, drugim pa preveč „možko“ vzgojo. Jako se varamo, če

mislimo, da dobimo iz finih mestnih zavodov dobre kmetske gospodinje. Mlada dekleta, ki pridejo tu v dotiko z mestnimi gospodičnami, nalezejo se od njih v kratkem tudi mestnih nečimernosti. Najprej se začnejo šopiriti z različnimi „floki“ in „špicami“ a predno se vrnejo na deželo, nataknejo si še klobuk na glavo. Take gospice seveda ne bodo šle več molst krav ali celo postiljat prešičem. Zato so bolj sposobne za lahko mestno življenje, nego za težko kmetško delo. Seveda je gorjé marsikateremu kmetovalcu, če dobi za ženo mesto kmetice, tako gospodično. Ako nima dovolj eneržije, da bi jo po svojem prestrojil, pa je izgubljen. Ne rečemo pa, da se vsa dekleta ki pridejo v mesto, koj pogospodijo. Bog vari, če bi bilo tako! Mi priporočamo celo, naj gredo tudi dekleta nekoliko v svet, osobito v šole, da se zamorejo izučiti kaj več, nego se zamorejo navaditi doma pri materi ali pa samo v ljudski šoli, toda kadar odbiramo kraj in šole, kamor jih hočemo poslati, bodimo previdni! Pred vsem priporočamo kmetiskim dekletom gospodinjsko šolo. Če je pa dobila katera več znanosti, nego druga, ni ji treba da se izneveri svojemu kmetškemu stanu! Izobraženih kmetic tudi potrebujemo!

Zgoraj smo rekli, da dajemo nekaterim našim dekletom preveč „možko“ vzgojo. S tem hočemo reči, da se druga kmetška dekleta vzgojijo tako, kakor se vzgajajo kmetški fantje, toraj bolj za delo na polju, v vinogragu itd., premalo se jih pa uči gospodinjiti. Znano nam je več slučajev, da ni znala mlada nevesta svojemu možu niti juhe skuhati ali pa srajce zakrpati. Taka vzgoja ni prava. Če ne zna mati raznovrstnih hišnih opravil, pošljejo naj se dekleta v boljše družine, da se jih tam priučé.

Če govorimo že o kuhanju, rečemo naj še, da je kuhanje kmetški kakor tudi meščanski gospodinji najbolj potrebno znanje, ki si ga mora pridobiti. Dobra kuharica napravi iz navadnih, priprostih tvarin tečno jed, nasprotno pokazi slaba kuharica tudi najbolj dragoceno pečenko. Koliko jedi pokvarijo naše gospodinje, o tem se je prepričal lahko že vsakdo, ki je nekoliko potoval po naših krajih. Da spravijo s tem tudi svoje može mnogokrat v hudo jezo, o tem ni treba praviti. Nasprotno pravi pregovor, da gré ljubezen skozi želodec v moža. Našim dekletom bi zato priporočali, naj se naučé dobro kuhati, če ho-

čejo dobiti ljubeznjivega soproga. Seveda naj se priuče najprej, kako je kuhati navadno kmetsko jed.

Kaj naj povemo o lepoticju, ki se je vrinilo v naše ženstvo? Četudi bi se dalo na kmetih z oblačilom marsikaj prihraniti, vendar nočemo govoriti proti tej ženski slabosti, ki je že taka, da se ne dá odpraviti. Včasih je res potrebno, da se dekle ali mlada žena nekoliko bolj postavi, zmernost pa bodi tudi tu! Osebito priporočamo naj se ne dela na deželi v oblačenju konkurenca. Bogate gospé po mestih si kaj takega lahko privoščijo, kmet pa ima na tisoče drugih stroškov in ni mu lahko dajati novce za dragocena oblačila. Nič naj se ne sramuje zato pridna gospodinja, če je včasih gizdava dekla lepše oblečena, nego ona sama! To ji bodi celo v ponos!

Ker lepoticijo naše žene tako rade same sebe, priporočamo jim, naj poskrbé, da bo tudi domovanje, v katerem vladajo one, vedno čedno in lepo. Žal pa, da se naše ženstvo v tem oziru premalo briga. Kaj se vse vidi po spalnicah in drugih hišnih prostorih na naših kmetih, znali bi mnogo povedati, toda rajši molčimo, da se našim gospodinjam vendarle preveč ne zamerimo. Povemo pa naj jim, da govorista red in snaga vsakemu človeku, ki pride v hišo, prav glasno, kakšna gospodinja vlada v nji. Ta dva govorista celo njihovim možem. Četudi zakričimo včasih mi možakarji na svojo boljšo polovico, zakaj vedno pomiva in pometa, vendar ne mislite, drage ženice, da kričimo od srca. S takim kričanjem dajemo samo odduška svojemu veselju, da ste tako pridne. Saj znate, da se poberemo rajši z doma, nego da bi morali čepeti tu v nesnagi in v neredu.

Gospodinja bodi v vsakem oziru uzor družini, kajti kakoršna je mati, takšna bo hči, takšno bo tudi služabništvo. Tudi svojemu možu bodi ljubezniva in zvesta družica ter skrbi, da mu vstrežeš, kakorkoli veš in znaš.

Predno sklenemo, kličemo vam drage kmetske žene in kmetska dekleta še to: zavedajte se svojega kmetskega stanu ter ob vsaki priliki vdarite s ponosom ob svoja nežna prsa ter recite: mi smo napredne kmetice!

Št.

Kako se prideluje debela zelena.

Med najbolj cenjene zelenjadne rastline na Primorskem, v Vipavi in sploh v vseh južnih deželah, prištevati je pač zeleno. V dostih krajih imenujejo to rastlino tudi šelin, po nekod po Krasu tudi jêpih, po staronemškem imenu te rastline Eppich. Zelena se porablja pri nas kakor solatna rastlina in sicer deloma srova, deloma kuhana. V dostih krajih uživa se še celo samo listje v solati, to osobito v poletnem času, ako je suša in ni druge solate.

Pri pridelovanju zelene je pač poglavitna stvar to, da se pridelava kar le mogoče debela gomoljasta zelena, kajti čim debelejši so gomolji, tudi bolj cenjeni in dražji so. No v pridelovanju debele zelene, so pa dunajski zelenjadarji najboljši mojstri in zato naj popišem tukaj, kako jo oni gojijo. To storim z dobrim namenom, da bi jih tudi naši domači s zelenjadarstvom se ukvarjajoči vrtnarji in kmetiški gospodarji posnemali. Dunajski zelenjadarji donošajo včasih na dunajske trge tako debelo zeleno, kakor so otročje glave.

Dunajski vrtnarji skrbijo pa tudi za pravo vrsto zelene! Najboljša zelena je takozvana dunajska ali pa tudi praška (iz Prage). Zeleno sejejo prav zgodaj, že pričetkom marca, v gorke léhe (konšerve) in med njo posejejo prav na redko mesečno redkvico. To store zato, da ima zelena, ko izkali, nekoliko sence, ker se sicer prav rada posuši, če solnce količkaj preveč pari.

Ko mesečna redkvica doraste, populiti jo je ven in zelena ostane sama. Kakor hitro je mogoče jo prepikirajo. To pa delajo zato, ker so do dobrega prepričani, da se le krepke, močne sadike na stalnem mestu dobro sponesejo, ne pa slabotne, šviglaste, ali gliščaste, kakor pravimo. Zeleno prepikirajo pa v gorko leho in ne na prosto. Ko so prepikirane sadike za presajanje na prosto dovolj močne, presadijo jih na močno pognojene léhe po 20 do 25 centimetrov narazen. Pred presajanjem skrajšajo pa sadikam nekoliko korenine in tudi nekoliko listja. Med zeleno ne posade nikoli nobene druge rastline, najmanj pa še solato, kajti skušnja uči, da posebno solata kakor medsetev ali medsaditev zeleni jako škoduje.

Poglavitno obdelvanje presajene zelene obstoji 1.) v pridnem okopavanju, 2.) v posebno pridnem zalivanju, in 3.) v odrezovanju stranskih korenin. Pri tem poslednjem delu se ob enem gnoji s tekočim gnojem, to je z gnojnico ali pa še boljše s stranišnim gnojem. Okopati se mora zelena tri do štirikrat, zaliti pa pri količkaj veliki suši po drakrat na dan in to močno, kajti zelena je povodna rastlina, katera raste v divjem stanu, po morskih bregovih. Kdor se je vozil že kedaj po kanalu Amfora iz Ogleja v morje ter opazoval rastline na bregu, zapazil je lahko med travo in drugimi rastlinami vse polno divje zelene.

Naj izdatnejše sredstvo pri pridelovanju debele zelene je pa odrezovanje stranskih korenin ki se spoji z gnojenjem z gnojnico ali z gosto tekočim stranišnim gnojem. V ta namen oberejo dunajski vrtnarji pričetkom meseca septembra zeleni spodnje listje ter jo odkopljejo do najbolj spodnjih korenin. Te puste sicer na miru, vse stranske korenine pa gladko odrežejo. Odkopana in obrezana stebela zalijejo potem z gornjim gnojem, katerega s zemljo koj zopet zasujejo. Za to delo oberejo si pa vedno deževno ali vsaj oblačno vreme. Če nastopi po tem delu suša, treba je zeleno dobro zalivati.

Zelene se poloti kaj rada neka glivica, vsled katere postane listje rumeno-marogasto ter se posuši. Tako listje se mora koj, ko se pokažejo maroge, obrati, ter sežgati ali pa daleč preč od zelene zakopati v zemljo; ne toraj vreči ga na gnoj ali kompost! Ako se obiranje porumenelega listja opusti, vniči dotična glivica, lahko tudi popolnoma zeleno. V klet ali prezimno jamo, spravi naj se zelena čim bolj pozno mogoče, najboljše koncem novembra, kajti ravno tikoma pred zimo debelijo se stebela najbolj. Na ta način na Goriškem v veliki meri pridelana zelena postala bi brezdvomno v kratkem času prav važno eksportno blago.

R. Dolénc.

Reja kuncev.

Že mnogo se je pisalo o reji kuncev ali domačih zajcev, kot postranskem kmetijskem zaslužku ter o važnosti, ki jo ima kunčevo meso kot ljudski živež in tudi mnogo se je zato že

propagiralo. Četudi se je reja kuncev v zadnjih letih jako razvila ter je zadobila mnogo pristašev, vendar se je ravno kmetovalci, kateri bi se najlažje pečali ž njo, skoraj popolnoma odtujujejo. Ravno na deželi je pravi kraj, kjer se zamore razviti reja kuncev na veliko. Tu se lahko proizvaja kunčevo meso v večih množinah, ki daje ljudstvu pravi živež ter je velikega narodnogospodarskega pomena. Meščani redijo kunce večinoma bolj iz veselja do njih in za meso ne pride v poštev njihova reja.

Kmet bi moral na kunce mnogo bolj obračati svojo pozornost in ne bi smel misliti, da je ta žival premajhna in samo za otročjo igračo. Posebno dandanes, ko niso razmere na deželi več tako prijetne in ugodne, poskušati bi moral, da dobi tudi od te strani nekoliko koristi. To ni ravno težko, kakor bi kdo mislil in iz naslednjega lahko razvidimo, da donašajo majhne, zaničevane živalice brez velikega truda in dela mnogo več koristi, nego se na sploh ceni.

Kunec je posebno rodovitna žival. Ena sama samica vrže na leto lahko 30 do 40 in še več mladih, ki dajo, ako se pravilno redijo, oskrbujejo in hranijo in se je odbralo primerno pleme, 90 kilov dobrega mesa. Nobena domača žival ne dá toliko dobička. Živali oskrbujejo pri tem lahko stari ljudje, ki ne morejo drugače mnogo delati ali pa otroci. Z rejo kuncev zaslužijo se lahko milijoni. Francozi in Belgijci, ki se pečajo intenzivno z rejo kuncev, dobijo od nje vsako leto več milijonov. Kunec prispeva tam jako mnogo h ljudskemu blagru in daje delo mnogim ljudem. Kaj enakega bilo bi mogoče tudi pri nas, ako bi se poprijeli na deželi reje kuncev. Osobito naj vplivajo za razširjanje te kmetijske postranske panoge kmetijska društva. Kunec ne bi odprl pa kmetovalcu samo dober vir dohodkov, ampak mu bi lahko zboljšal tudi način življenja, ker zamore človek, ki se hrani bolj pogostoma z mesom, več napraviti. V posameznih krajih v Elzaciji in Lotringi je kunec skoraj edina mesna jed na deželi.

Kunčevo meso je le malo za najboljšim volovskim mesom, kar se tiče redilnosti ter prekosi teletino in kuretnino. V 100 delih kunčevine nahaja se 75 delov vode in 25 delov trdih snovi, najboljša govedina, ki ni tolsta, ima pa 28 odstotkov trdih snovi in 72 odstotkov vode, kuretnina pa samo 23 odstotkov trdih snovi in 77 odstotkov vode.

P. L.

Kmetova opravila meseca decembra.

Toliko dežja, kakor ga je bilo letošnje jesen, ne pamtijo niti stari ljudje. Kar za segniti je! Dan za dnevom vedno dež. Marsikoga bolijo že kosti od sedenja. Poslom se godi letos tako dobro, kakor še nikdar. Pride pa že še čas, ko bodo morali svoje ude bolj nategniti. Da se pa ti sedaj preveč ne vkrčijo in vlenijo, zato morata skrbeti gospodar in gospodinja. Sploh pa ne dé nikomur dobro, če preveč lenuhari. Zato si je treba najti dela. In

na domu ga je vedno dovolj. Človek, ki gre na deželo, mislil bi, da bo našel sedaj, ko ni bilo moči že mesec dni na polje, vsaj na kmetovem domu vse v redu. Toda moti se, kdor je tega mnenja. Ravno tako je sedaj vse narobe, kakor takrat, ko nas zunaj delo povsod kliče. Pri tem ali onem kmetu je celó še slabše. Ljudje božji! vsaj sedaj, ko imate toliko zatega časa na razpolago, denite si svoje domovanje nekoliko v red. Poglejte v hlevu, v skednju, v kleti, na kašči, na seniku, pod lopo, na dvorišču, na gnojišču itd., kaj bi se dalo popraviti in našli boste dela dovolj, celo več, nego ga morete opraviti. Pri tem najdete marsikako stvar, o kateri mislite, da je že zdavno izgubljena. Tu bodo mogoče stare grablje, ki kličejo po zobozdravniku, tam bo oralo, ki želi kovača, še bolj tam so vile, ki te prosijo, da jim pribiješ klin, ki sedaj pa sedaj odpade. V podu na seniku, ravno tam, koder največ hodiš, je napol segnita deska, čim stopiš na njo, pa si ob nogo. Nadomesti jo z novo in reši si važen del svojega telesa! Če si že na seniku, splezaj še na seno ter poglej, kako se tu godi. Ali ne vidiš tam na slemenu, kako gnije greda; namaka jo strešnica, ki prihaja skozi majhno luknjico v strehi. Kakšno pa je seno pod tem mestom! O ti nemarnost, ki si prouzročila tako škodo! Pred mesecem iskal si po vsi vasi svoje verige, ki jih rabiš pri vozu. Kakor trdiš posodil si jih sosedu in že si vložil proti njemu tožbo za povrnitev. Hodi v skedenj, odgrebi ajdovico iz desnega kota ter privzdigni ob steno naslonjeno desko, pa boš videl, kje so verige. V oni kot si jih vrgel, ko si pripravljaj voz za trgatev. Pojdi z manó na kaščo! Lep kup pšenice si nakopičil letošnje poletje tam blizu stene, kjer vodi dimnik na streho. Odgrebi jo

in lahko boš zapazil v podu precejšnjo luknjo. Če vzdigneš desko pri ti luknji, pa boš videl, koliko zrnja ti je odnesla mišja golazen pod pod. Ti si pa dolžil svojo gospodinjo, da ti skrivši prodaja pšenico. Kak boj je že bil radi tega! Ko je bil prijatelj pri tebi in ste pokušali v kleti letošnji pridelek, pozabil si sod zatakiniti in zapolniti. Če čakaš še par dni, pa boš prodajal ocet mesto vina. Vidiš, prijatelj, koliko škode in neprijetnosti bi si lahko prihranil, ako bi ne čepel vedno na gorkem ognjišču in vlekkel iz pisanega bokala. To je pa samo nekaj, kar smo le v naglici pregledali. Spominjam naj te še samo na gnojnico, ki se pretaka po dvorišču. Ti jo vidiš morda vsak dan dvajsetkrat in večkrat v dnevu jo moraš tudi prebrestiti, toda ni ti še palo na um, da bi si izkopal jamo, v kateri bi gnojnico nabiral ter vozil potem po polju in po travniku. Povem ti, da je gnojnica sok tvojega posestva in če jo puščaš v nemar izgubljaš ž njo mnogo denarja. Tudi v hlev poglej in če vidiš, da trpi živina mraza, popravi vrata in okna. Osobito pazi, da se ne bo kopala živina v blatu. Zato postiljaj večkrat! Hlev naj bo svetel in v njem naj bo vedno čist zrak. Zato skrbi tudi za oddušnike. Pa kaj ti vse praviti! Saj najdeš v „Prim. Cospodarju“ tudi na drugem mestu, kako se ti je obnašati pri živini. Predno grem s tvojega doma, vprašati pa te moram še nekaj, namreč, ali si naročil že razna umetna gnojila, kakor Tomasovo žlindro, kalijevo sol, soliter, potem razna vrtna in poljska semena. Če nisi še, piši „Goriškemu kmetijskemu društvu“ pa ti to vse pri-skrbi. Saj ud si že menda. če pa nisi še, vpiši se, stane te prvo leto samo 4 krone, naslednja leta pa po 3. Za te tri kro-nice boš dobival brezplačno tudi naš list, ki te bo gotovo tudi v prihodnjem letu opozoril na marsikaj, kar ti ne pade samo ob sebi v glavo. Pa nič ne odnašaj s pisanjem, rajši opravi to delo danes kot jutri. Poskrbi še pri sosedih, da tudi oni pristopijo k društvu. Če bodemo vsi kmetje tako združeni kakor so delavci po tovarnah, bodemo mi ukazovali in ne oni. Saj nas je mnogo več! Sedaj pojdemo pa

na polje. Uboga ajda! Še sedaj se moči. Poželi smo jo, spraviti pa je ne moremo. Čakajmo solnca in vetra, potem pa z njo čim prej pod streho in v mlatilnico. Bodemo imeli pa manj truda pri mlatvi. Škoda je osobito ajdovice, ki ne bo letos za drugo, nego za steljo. Tudi z repo ne odnašajmo preveč.

Debela je letos dovolj, ni se nam toraj bati, da umrjemo gladú. Orali in sejali tudi smo le malo ozimine. Nič ne škodi! Posejmo po našem polju toliko več detelje. Ko se polje osuši, preorajmo ga v surovo brazdo, da se zemlja v mrazu zrahlja in zdrobi. Če imamo doma dovolj Tomasove žindre in kalijeve soli, potrosimo jo nekoliko seveda lahko tudi po polju, na katero hočemo sejati deteljo. Čas bo v kratkem tudi za setev ječmena, a za sajenje graha je že tu.

V vinogradu nadaljujemo delo iz prejšnjega meseca. Dokler ne pritisne hujši mraz, smemo trte obrezovati. Nastavljanje kolov in vežnjo opravljamo lahko tudi v mrazu. Ko se zemlja osuši, smemo v vinogradu tudi gnojiti in kopati. Kedar kopamo, odstranimo trti gornje korenine. Najbolj primeren čas bo sedaj po zimi za pašnanje ali rigolanje, ker se delavec pri tem delu najlažej vgreje. Tudi sadi se lahko po zimi, vendar ne v hudem mrazu, da ne pomrznejo mladi sadiki nežne koreninice. Cepljenke in okoreninčenke izkopati je iz trtnice.

V s a d o v n j a k u. Ako nisi še pobelil sadnega drevja, ki je obraščeno z mahom in lišajem, stori to čim prej, da zamoriš te zajedalke in še mnogo drugih mrčesov. Če hočeš imeti mnogo lepega sadja, pognoji drevju. Hlevski gnoj največ izdá, kdor ga pa nima dovolj, rabi naj umetna gnojila ali pa gnojnico in lesni pepel. Suhe veje in one veje, ki rastejo križem ali v krono, odstrani. Pazi, da bo petrina, ki si jo namazal v kolobarju okoli debla, mrčesje vedno dobro prijemala. Ko nastopi prvi mraz, prikaže se na deblu največ pedičevih metuljev. Kopaj drevesne jame in sadi sadno drevje. Mladi divjaki presade se iz semenišča v drevesnico. Pri tem delu prikrajšati jim je glavno korenino. Drevesca saditi je najmanj po 60 cm narazen, boljše pa je, če jih sadimo še bolj redko.

V v r t u počiva sedaj večina opravil. Zimski radič, zimsko solato in peteršilj dobro je pokriti z listjem, ko nastopi hud mraz. Tudi strešica iz sirčja, ki se razpne nad to zelenjavo, jo dobro varuje. Čim se zemlja nekoliko osuši, prekopati ali preorati jo je ter razpostaviti zmrzlinu. Pripraviti je gnoj in kompost. Zimske gredice je včasih zaliti in ob lepem vremenu zračiti.

T r a v n i k e i n p a š n i k e čistiti je kamenja in grmovja. Da bo travnik gladek, napeljati je po njem zemlje. Za gnojenje s Tomasevo žindro in s kalijevo soljo je še vedno čas.

V gozdu se seče stavbeni les in les za kurjavo ter pripravljajo se kolje za vinograde. Kopajo se jame za nove nasade. Listje se spravlja ter vozi na dom. Kjer so poti blatne, rabiti jih je, ko so zamrznile.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Ocet **napraviš** iz cikastega vina najlažje na ta način, da postaviš posodo z vinom bolj visoko, a pod pipo deneš drugi sod. V veho tega poslednjega deni, kolikor mogoče širok lij, a v tega košarico (plenerček), ki jo popolnoma napolniš z bukovim oblanjem. Če dobiš kje nekoliko očetne matere (klobuka), primešaj jo temu oblanju. Nato odpri pipo in vino naj prav počasi curlja na oblanje in v sod. S tem pride močno v dotiko s zrakom in se popolnoma skisa. Če hočeš imeti hud očet, moraš delo nekolikokrat ponoviti. Povedati pa je treba še, da mora biti oni prostor, kjer to delamo, goren. Najboljša gorkota je 25 do 30 °C, toraj poletna vročina.

Da bodo kokoši po zimi nesle, skrbi za gork kurnik in za dobro hrano. Gledé hrane je skrbeti, da dobijo kokoši mnogo beljakovine, ker brez te ne morejo nesti jajec. Mesni odpadniki, ki niso tolsti, so zato posebno dobra hrana. Mnogo beljakovine nahaja se tudi v krvi. Kdor zamore dobiti toraj kri po majhni ceni, ali celo brezplačno, temu se kokošjereja po zimi v kratkem izplača.

Koliko Tomasove žindre naj se troši? Za 1 ha travnika priporoča se približno 6 kvintalov Tomasove žindre, kar znaša za oral okoli 3 q oziroma za 1 njivo (1015 sež.) 2 q. Če hočemo bolj močno pognojiti, gnojilo seveda ne škodi, toda povsod se ne izplača. Kdor gnoji travnike tudi s kalijevo soljo, kar jako priporočamo, rabi naj približno $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{2}$ te množine.

Od kod je dobivati seme? Da bomo dobili več dohodkov, treba je seme večkrat spremeniti. Seme pa naj prihaja vselej iz krajev, ki imajo enako ali pa slabše podnebje. Seme iz gorkih krajev se rado izpridi. Ko smo seme spremenili, mo-

ramo rastlinam dobro gnojiti, da jih le polagoma privadimo naši zemlji. Če je domače seme dobro, rabimo samo, kar je najboljšega. Odbirajmo toraj! Čim večje in težje je seme, tem boljše bo tudi rastlina uspevala in tem več semenja nam pri-
nese. Kedar seme kupujemo, kupimo ga samo od zanesljivih tvrdk.

Nov način, kako zelje shraniti za zimo. — Zeljnate glave se zunanjih listov odluščijo, čez sredo prerežejo in stržena strebijo. Nato se, kakor narezano zelje zadostno osolé in v majhno kad ali vedro lepo zložijo, nakar se enako drugemu zelju obtežijo. Kadar se jih želi rabiti, vzame se jih po potrebi iz posode, ostalo se pa zopet obteži. Izvrete glave se prav lahko na drobno zrežejo in dajo zelje s kaj prijetnim okusom, kateri pa je nekoliko drugačen od zelja, že prej zrezanega in v kád potlačenega.

Pohorski.

Repa, redkev, pesa, hren in enako sočivje se narboljše shrani preko zime, ako ga zakopljemo v vrtu v primerno vlažno — ne premokro — prst ter pokrijemo s prstjo vsaj za 20—80 cm na debelo. Na spomlad najdemo to sočivje kakor sveže, samo pred miši treba ga varovati.

Pohorski.

POROČILA.

Kmetovalci! Pristopite vsi do zadnjega k „Goriškemu kmetijskemu društvu“ ter pokažite, da se zavedate svojega stanu! Tudi kdor misli pristopiti s novim letom naj se čim prej prijavi. V občinah, kjer je 20 udov, ustanovi se lahko podružnica.

Potovalnim kmetijskim učiteljem v Tolminu imenovan je g. I. Zdolšek, sedaj grajščinski oskrbnik na Štajerskem.

Ude „Gor. kmet. društva“ opozarjamo še enkrat, da dobé krasen diplom, ako pošljejo mesto 1 K pristopnine 5 K. Diplomi se izdelujejo v umetniškem zavodu v Würzburgu in dospejo v kratkem. Diplom bo gotovo najlepši okrasek kmetske sobe.

Umetna gnojila. „Gor. kmet. društvo“ je naročilo že letos našim kmetovalcem 15 vagonov Tomasove žindre ter jo oddalo po 5 K q. Kdor želi tega gnojila, mu ga društvo še vedno pri-skrbi. Posebno opozarjamo sedaj naše kmetovalce na kalijevo sol in solniter. Kdor misli naročiti ti gnojili naj se čim prej pri-javi, kajti na poznejše prijave se bo oziralo le v slučaju, ako bo blago na razpolago.

Poskusi z umetnimi gnojili v Kropljah na Krasu. — Pred časom sem poročal o poskusih, ki sem jih napravil na travniku z umetnimi gnojili, leta 1901. in 1902. (glej št. 9. Prim. Gosp.) Obljubil sem, da bom tudi letos tehtal travo in izvem koliko vpliva ima gnojilo po 5 letih. Tu dajem številke ki sem jih dobil.

Leto	Tomasova žlin-dra in soliter	Superfosfat in soliter	Tom. žindra, kajnit in soliter	Nepognojeno
1901	78	113	81	67
1902	96	104	128	74
1905	85	97	94	61

Iz te tabele se razvidi, da vplivajo gnojila še vedno dobro na raščo trave. Osobito dobro vplivata Tomasova žindra in kajnit, med tem ko sta superfosfat in soliter precej izgubila na moči.

Gledé poskušenj s čilskim solitrom, ki ste mi ga poslali vi gosp. urednik, podajam sledeče rezultate: Na njivi, ki ni bila že 4 leta gnojena, povečal se je pridelek žita za 10%, pri trtah sem zapazil bolj bujno raščo in lepše grozdje. Posebno natanko sem pa ravnal s poskušnjo pri krompirju. Pridelek se je povečal za 40%.

Letos sem dobil iz Gradca nekoliko umetnih gnojil, s ka-terimi sem delal poskušnjo na ajdi. Na 500 m² površja, ki sem ga gnojil s superfosfatom in kalijevo soljo dobil sem 210 kg zrnja in 255 kg slame. Na ravno tako velikem nepognojenem zemljišču sem pa dobil 180 kg zrnja in 185 kg slame.

Ant. Tavčar.

Vinski semenj. Županstva kranjske vipavske doline prirede v pondeljek 4. t. m. v Postojni vinski semenj. Pred vinskim

semnjem (ob 10. predp.) predaval bode dež. potovalni učitelj za vinarstvo gosp. Fr. Gombnč o umnem kletarstvu.

Koledar za kmetovalce 1906. Dobili smo novo preprotno gospodarsko knjigo. Tvrška I. Bonač v Ljubljani je izdala jako pripravno ročno knjižico „Koledar za kmetovalce“, katero je strokovno sestavil g. mlek. nadzornik J. Legvart. Vsi drugi narodi že imajo take žepne kmetijske zapisnike, le slov. narod je bil izjema. Naprednjaški posestniki so se posluževali nemških koledarjev, kateri so ne le jako dragi, ampak tudi zelo pomanjkljivi in ne za naše razmere pisani. Naš koledar je pa izborno sestavljen, tako, da bode vsakemu vzoren svetovalec v vseh gospodarskih zadevah. Vsebina je: Koledar l. 1906, pošne določbe, živinoreja, mlekarstvo, vinoreja, kletarstvo, sadjereja, živinozdravilstvo, različne za kmetijstvo važne postave, različne tabele za merjenje lesa, poseben zapisnik za knjigovodstvo in vpisovanje delavcev, zapisnik za beležke itd. Knjižica je jako okusno in pripravno v močno črno platno vezana. Upamo, da bode ta knjižica veliko pripomogla v povzdigo našega slov. kmetijstva in jo vsakomur toplo priporočamo. Cena koledarju je samo K 1.80. s poštino 2 kroni. Opozarjamo na današnji inserat.

Nov deželni kulturni svet. — Dež. zakon, s katerim se ustanavlja na Nižeavstrijskem deželni kulturni svet je dobil najvišo sankcijo. Ta dež. kulturni svet se precej razločuje od podobnih institucijah v drugih deželah in je prav v pravem pomenu deželni zastop. V njem je 33 udov in sicer jih voli: 12 dež. zbor iz svoje srede, 4 dež. odbor in sicer 2 iz svoje srede in 2 strokovnjaka; skupno je toraj v njem 16 deželnih zastopnikov. Kmet. okrajna društva pošljejo 4 zastopnike, kmetijska bralna društva 4 in kmetijske zadruga 3. C. kr. kmet. družba in deželna kmet. zveza imata po 1 uda. Namestnik imenuje 2 zastopnika polit. oblasti in kmet. ministerstvo 2 kmetijska strokovnjaka. Doba dež. kult. sveta je ista, kakor doba dež. zbora. Veča kmetijska zastopstva v deželi zamorejo z dovoljenjem namestništva in dež. odbora pošiljati v kulturni svet svojega zastopnika, ki ima pa samo posvetovalni glas. Razun tega sklicuje kulturni svet strokovni posvetovalni zbor za razmotrivanje splošnih vprašanj. V njega pošiljajo odposlance vse bolj važne kmet. korporacije.

Tudi pri nas na Goriškem bilo bi potrebno, da bi se na podoben način kaj ukrenilo. Tak zastop bi gotovo več veljal in bi tudi boljše deloval nego projektiran dež. kmet. urad, kajti v njem bi delovala vlada in dežela skupno za povzdigo zane-marjenega našega kmetijstva. Čemu deliti moči!

Imenik udov Goriškega kmetijskega društva.

Badalič Ant. pos. Osek	Makarovič Jožef, . Avče 15
Tomšič Ivan, velepos. Sovodnje	Ravbar Josip, . Zgonik
Valentinčič Ignacij, župnik Renče	Županstvo Brestovica
Pahor Pavel, pos. Renče	Širca Alojz, trg. in pos. Dutovlje
Lokar Ivan, pos., tov. Miren	Županstvo Trnovo
Društvo „Naš Dom“ v Badihni (Istra)	Bralno, vin. in sadj. društvo v Krepljah
Blažko Karol, posest. v Lokavcu	Skomina Andrej, posestnik Gradišče 110
Berlot Josip, župnik na Vogrskem	Skomina Janez, . . . 67
Golob Josip, kurat v Podgori	Kerševan Matija Fr., . . . 16
Demartin Lenard, pos. v Mirniku	Znidarčič Jožef . . . 85
Kožlin Jakob, pos. v Biljani	Kobal Ivan, . . . 15
Markočič Josip od Blaža, pos. v Biljani	Kobal Ivan, podžup. . . 13
Kabaj Martin, pos. v Belem	Kerševan Alojz, . . . 123
Kutin Anton, učitelj v Tolminu	Peric Jožef, . . . 89
Kocjančič Alojzij, velep. v Trstu	Saksida Miha, . . . 10
Kocjan Ivan, velep. v Žirjah pri Povirju	Peric Rudolf, ...
Močnik Andrej, pos. v Bukovem	Kerševan Viktor, . . . 81
Prinčič Anton, tehnik v Kozani	Mozetič Ivan, . . . 91
Šušmelj Albert, ekonom v Prvačini	Vidmar Jožef, . . . 5
Boško Leopold velep. in dež. posl.	Stubelj Alojz, . . . 2
y Gorici	Kerševan Janez, . . . 18
Sorčič Vincenc, oskrbnik v Št. Petru	Vovk Janez, . . . 121
Občina Standrež	Vižin Jakob, . . . 26
Hoban Josip, pos. Standrež 105	Černe Jožef, . . . 36
Lutman Josip, . . . 174	Komel Matija, . . . 35
Občina Renče	Zorn Alojz, . . . 4
Občina Gradišče	Kerševan Ivan, . . . 44
Durnik Alojz, pos. Vel. Žablje	Vovk Silvester, . . . 39
Batistič Hen., pos. in gost. Gor. Vrtojba	Zorž Jožef, . . . 48
Muha Anton ml. velep. Lokev	Znidarčič Andrej, . . . 53
Milič Maks, pos. Repnič	Adamič Andrej, ...
Nemec France, pos. Nabrežina	Lukežič Andrej, . . . 82
Tance Ignac, ...	Kerševan Jožef, . . . 32
Obersnel Ivan, pos. Divača	Kerševan France, . . . 54
Perhavec Fran, . Ležeče pri Divači	Kante Andrej, pos. Veliki dol
Žnidarčič Marko, pos. Sežana	Lapanja Ivan, dež. posl. Kobarid
Renčelj Jožef, ...	Berbuč Anton, pos. Sv. Križ-Cesta 14

Čebtron Fr., pos. Rihenberg-Preserje 255
 Tomšič Štefan, Sovodnje 37
 Pertot France, postajenačelnik Rubije
 Ferlat Anton, učitelj Rupa
 Pelicon France, pos. Sovodnje 44

Lukman Janez, pos. Sovodnje 121
 Zavadlal Alojz, ... 3
 Grgolet Jožef, ... Petovlje 5
 Pavletič Jožef, ... 2

Ivan Bednarik v GORICI, 0000
 via Vetturini 3,
 priporoča svojo **kajigoveznico**.

Rot opravnik išče službe pri-
 den mladenič, ki
 je svršil kmetijsko šolo v Gorici. Ponud-
 be je pošiljati na upravo „Pr. Gosp.“

Anton Jerkič, odlikovani fo-
 tograf v Go-
 rici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča
 svojim rojakom. 00000000000000000000

Ivan Kravos v GORICI, 00000
 za Koran št 11,
 priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Cepljene trte najboljših vrst
 se oddajo. Po-
 prašati pri upravnistvu „Prim. Gosp.“

Cepljenke laške graševine (l.
 rizlinga), silvanca in
 žlahtnine ter več tisoč korenjakov ri-
 parije portalis ima na prodaj **Simon**
Potočnik, pos. v Žetalih (Štajersko).
 Cena za 1000 cepljenk 140 K, za
 manjše množine po 15 K stotina. Ko-
 renjaki prve vrste 2 K stotina.

Iščajo se amerikske kolči, ki
 so godne za cepljenje.
 Ponudbo na upravo lista.

Na prodaj je več tisoč krepko
 okoreninčenih
 amerikskih bilf. Naslov pove uprav-
 ništvo „Prim. Gosp.“

Bikca starega 8 tednov čiste gornje-
 inodolske pasme proda Jos.
 Komel v Šempasu št. 4.

Vinogradnikom

naznanjam, da imam na prodaj več
 tisoč na zeleno in na suho cepljenih
 trt, raznih dobrih, belih in črnih
 vrst. Cepljenke so izvrstno oko-
 reničene in dobro zaraščene. Imam tudi več tisoč divjih bilf. Cene so prav nizke
 in se razvidijo iz cenika, katerega pošiljam na zahtevanje brezplačno. — Za
 obilno naročbo se priporoča **Josip Cottlč**, vinogradnik v Vrhpolju, p. Vipava.

Išče se

za večje posestvo na Vipavskem
nadzornik delavcem,

vešč kmetijskega gospodarstva, pisave in računstva. — Prednost
 imajo oni, kateri se izkažejo, da so že opravljali enako službo.
 Plača po dogovoru. Več pove upravnistvo tega lista.

Koledar za kmetovalca

spisal državni mlekarski nadzornik

J. Legvart.

Prepotrebni ročni zapisnik za slov. kmet. podružnice, posestnike, trgovce, mlekarje itd. Najlepše božično ali novoletno darilo za združnike, kmetске sinove itd.

VSEBINA:

Koledar za l. 1906; Poštne določbe; Živinoreja; Mlekarstvo; Vinoreja; Kletarstvo; Sadjereja; Živinodravništvo; Važne postave; Zapisnik za knjigovodstvo; Zapisnik za beležke itd.

Cena močno v platno vezana knjižica z žepnicama l K 80 h, s pošto 2 K.

Pri naročilu od 10 komadov višje, se razpošilja **poštne prosto**, na kar opozarjam posebno kmet. podružnice.

Naroči se pri založništvu

iv. Bonač v Ljubljani.

Prosiva zahtevati listke!!

Največja trgovina z železjem

Konjedic & Zajec v Gorici

pred nadškofijo št. 11.

Največja zaloga vseh stavbnih potrebščin, kakor: cement, stavbne nosilce, vsakovrstne okove, železje, strešna okna, cevi za stranišča itd. ima v zalogi orodje za vsa rokodelstva iz najbolj slovečih tovarn. Opozarja na svojo bogato izber kuhinjskega in hišnega orodja, pečij, štedilnikov po brezprimerno nizkih cenah.

Edina zaloga stavbnih nosilcev v Gorici. Pocinkana žica za vinograde po znižanih cenah!

Pozor!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je vkupil pri naju za 100 K blaga.

Prosiva zahtevati listke!!

Pozor! Eno krono nagrade!

Pozor! Eno krono nagrade!

Grozdne stiskalnice z diferencialno pripravo za pritisk, M.M.M.M.

Škropilnice proti strupeni rosi, M.M.M.M.
Žveplalnike, Stiskalnice za olje, kakor tudi vse druge kmetijske stroje prodaja po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in prosto poštne.

Na Primorskem največa zaloga

lesene in lončene robe

je ona

Mihe Kozman-a

v Gorici (Raštelj št. 27., nasproti lekarne).

Tu dobiš n. pr. vsakovrstne grablje, ročaje za kose, brente za grozdje in one za škropilnice, vinske sodčke, beriglice, škafe, golide, nečke, samokolnice, lesene lopate, sita, rešeta, košare fine in one za razpošiljatev sadja, krogle, slamnate klobuke, metle, ribeže, stolice, lonce, sklece, kročnike itd. itd. vse kar rabimo na kmetiji.

Priporoča se našim gospodarjem in gospodinjam.

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in **OLJKE** so naše stiskalnice „**HERRUL**“

najnovjšega in najboljšega sestavaz dvojnim in nepretrganim pritiskalom; zajamčeno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljše avtomatizirane patentno-„**SYPHONIA**“ ki delujejo same od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugji, mlinci za grozdje, sadje in oljke. Rokalnice za greadio. Vinogradski plugji. Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenjske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mlatilnice za žito, čistilnice, rešetalnice. Slamozemnice, ročni mlinci za žito v rani volkosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo. Izdoluje in prodaja z jamstvom kot posebnost najnoveje, izborne izdelave, kot najboljše pripoznane in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelsko in vinske stroje na DUNAJU, II. Taborstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

• **Stiskalnice** v vseh državah sveta z nad 530 zlatimi in srebrnimi kolajnami. **Ceniki** z podobami in mnogobrevilna pohvalna pisma. — Razprodajalci in zastopniki se iščejo povsodi, kjerže nismo zastopani.

Pristni

Alfa-Laval

so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemaľniki

NEĐOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemaľnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Akeľjska družba

ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ

Tvornica najboljših mlokařekih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsed ľšejajo. *

